28 Ιουλίου 2013

Μουσική στο Βυζάντιο

/ Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός

Τοιχογραφία. Κύπρος, Κακοπετριά, Ναός Αγίου Νικολάου της Στέγης, Αναπαράσταση Μουσικού.
(©Φωτογραφικό Αρχείο Χ. Χοτζάκογλου)

Οι ψαλμωδίες της Ορθόδοξης Εκκλησίας και μία ομάδα ασμάτων προς τιμήν του αυτοκράτορα και των μελών της οικογένειάς του ή υψηλόβαθμων αξιωματούχων της Εκκλησίας είναι όσα μας έχουν σωθεί από την μουσική παραγωγή των Βυζαντινών, καθώς ελάχιστα γνωρίζουμε για την κοσμική μουσική της περιόδου. Πολλοί πάντως Πατέρες της Εκκλησίας και κοσμικοί συγγραφείς φαίνεται ότι κατηγορούσαν τη μουσική αυτή αφού, κατά την άποψή τους, δεν καλλιεργούσε το πνεύμα.

Η μουσική των Βυζαντινών έχει επηρεαστεί τόσο από την αρχαία Ελληνική και τη Ρωμαϊκή μουσική, όσο και από την ψαλτική των Εβραίων. Αρχικά κωδικοποιήθηκε

με ένα περιορισμένων εκφραστικών δυνατοτήτων σύστημα, το οποίο αργότερα εξελίχθηκε στην Αλεξάνδρεια, την Αντιόχεια και την Έφεσο. Αρχικά, τα πρώτα μέλη μάλλον ήταν συλλαβικά (μία νότα αντιστοιχούσε σε μία συλλαβή). Από τον 9ο αιώνα όμως κάνουν την εμφάνισή τους τα πρώτα σύμβολα που δηλώνουν μελωδικές εναλλαγές (νεύματα), ενώ στα τέλη του ίδιου αιώνα η βυζαντινή μουσική ενορχηστρώνεται και παύει να είναι μονοφωνική.

Τοιχογραφία. Κύπρος, Κακοπετριά, Ναός Αγίου Νικολάου της Στέγης, Αναπαράσταση Μουσικού.
(©Φωτογραφικό Αρχείο ΕΚΒΜΜ)

Το σύστημα της Βυζαντινής μουσικής σημειογραφίας περνά από διάφορα στάδια εξέλιξης πριν να αποκτήσει τη τελική του μορφή στα τέλη του 12ου αιώνα. Αυτό δίνει τη δυνατότητα της γραπτής έκφρασης πολύπλοκων μελωδικών σχέσεων με τη χρήση λίγων συγκεκριμένων συμβόλων, προσφέροντας έτσι στους συνθέτες την ευκαιρία να αποδώσουν μεγάλη ποικιλία ρυθμικών, μελωδικών και δυναμικών μουσικών αποχρώσεων. Οι μελωδίες, ωστόσο, της Βυζαντινής μουσικής παραμένουν περιορισμένες, καθώς το συνθετικό της πλαίσιο αποτελείται από οκτώ βασικές μελωδικές γραμμές ή «*ήχους*», τέσσερις ορθούς και τέσσερις πλάγιους. Οι ήχοι αυτοί μπορούν να συνδυαστούν με διάφορους τρόπους, αλλά οι μουσικές

φράσεις ανάγονται στα περιορισμένα στοιχεία τους.
Στους σημαντικότερους μελωδούς της βυζαντινής μουσικής συγκαταλέγονται ο Ρωμανός ο Μελωδός, ο οποίος εξέλιξε τους εκκλησιαστικούς ύμνους, καθώς τους έκανε συνθετότερους και μεγαλύτερους σε διάρκεια, και ο Κοσμάς ο Υμνογράφος, που εισήγαγε νέους τύπους ύμνων. Η τελική μορφή της Βυζαντινής μουσικής έχει ταυτιστεί με τον Ιωάννη Κουκουζέλη, ο οποίος έδωσε έμφαση στη μελωδία, ενώ οργάνωσε τους νέους ψαλμούς σε ανθολογίες (ακολουθίες). Αυτή η τελευταία φάση της Βυζαντινής μουσικής αποτελεί ακόμα και σήμερα τη βάση της Ορθόδοξης εκκλησιαστικής υμνογραφίας.

Ψηφιδωτό δάπεδο. Συρία, Χάμα, Αρχαιολογικό Μουσείο, Αναπαράσταση Μουσικών.
(©Φωτογραφικό Αρχείο ΕΚΒΜΜ)

Πηγή: exploringbyzantium.gr